

Krzysztof Haptaś

Życiorys proboszcza
kolbuszowskiego ks. Ludwika Ruczki,
opublikowany po jego śmierci na
łamach krakowskiego dziennika
„Czas” (2 XII 1896 r.)

Rocznik Kolbuszowski 11, 83-89

2011

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

Życiorys proboszcza kolbuszowskiego
ks. Ludwika Ruczki,
opublikowany po jego śmierci
na łamach krakowskiego dziennika „Czas”
(2 XII 1896 r.)

30 listopada 1896 r. zmarł w Kolbuszowej ks. Ludwik Ruczka, proboszcz miejscowej parafii w latach 1848-1896, poseł Sejmu Krajowego i deputowany do wiedeńskiej Rady Państwa, osoba niezwykle zasłużona dla społeczności miasta i parafii. Postać ks. Ludwika Ruczki, „(...) która dzisiaj nie funkcjonuje niemal w pamięci zbiorowej Polaków (a nawet w polu widzenia historyków), z pewnością zaś zasługuje na zajęcie jak najzaszczytniejszego miejsca w narodowym panteonie”¹, nie doczekała się dotychczas wyczerpującego, godnego jej biogramu².

Najobszerniejszy z dotychczasowych, w zdecydowanej

---

¹ M. Micińska, *Galicjanie – zesłańcy po powstaniu styczniowym. Zesłanie w głąb Cesarstwa Rosyjskiego – Działalność księdza Ludwika Ruczki – Powroty*, Warszawa 2004, s. XLIII.

² Podstawowe informacje zawiera prezentowany biogram, do którego należałoby dodać ogólnie, że ks. Ludwik Ruczka, syn Franciszka i Dominicelli, urodził się 16 IX 1814 r. w Szlachtowej. Gimnazjum ukończył w Przemyślu; w 1836 r. rozpoczął naukę w tarnowskim Seminarium Duchownym. Świecenia kapłańskie przyjął w 1839 r.; początkowo wikariusz w kilku parafiach; od 1848 r. proboszcz w Kolbuszowej. Wieloletni dziekan dekanatu mieleckiego. Poseł Sejmu Krajowego we Lwowie i wiedeńskiej Rady Państwa w latach 1861-1896 (z przerwą od roku 1865 do 1873). Zmarł w r. 1896; pochowany na kolbuszowskim cmentarzu parafialnym. B. Kumor, *Ruczka Ludwik*, w: *Polski Słownik Biograficzny* (dalej: *PSB*), t. 32, Wrocław-Warszawa-Kraków 1991, s. 595-597; A. Nowak, *Słownik biograficzny kapłanów diecezji tarnowskiej 1786-1985*, t. 4, Tarnów 2004, s. 33-34.

większości opisujący działalność polityczną, a szczególnie tę ukierunkowaną na ratowanie obywateli austriackich zesłanych po powstaniu styczniowym na Sybir, napisał dr Adam Ruczka, stryjeczny wnuk duchownego³. Niestety, ze względu na to, że biogram ma formę maszynopisu, w ograniczony sposób był dotychczas wykorzystywany. Inne, o różnej jednak wartości, wyszły spod piór m.in.: H. Dudzińskiej⁴, B. Kumora⁵, M. Micińskiej⁶, W. Mroczi⁷ i M. Piórka⁸. Jak wiele jednak jest jeszcze w nich do uzupełnienia, pokazuje chociażby propozycja objęcia w 1867 roku probostwa w niedalekim Mielcu (nie doszła do skutku), złożona ks. Ruczce przez kolatorów tamtejszego kościoła parafialnego – Paulinę i Ignacego Suchorzewskich⁹, czy znalezienie się jego osoby na liście kandydatów do objęcia urzędu metropolity lwowskiego, sporządzonej w 1884 roku przez biskupa tarnowskiego J.A. Pukalskiego¹⁰.

Nie do końca rozpoznana jest również działalność polityczna ks. Ruczki w okresie jego posłowania w Wiedniu, o której sporo można się dowiedzieć z prezentowanego biogramu oraz jego „życie codzienne” w czasie pobytów w stolicy cesarstwa¹¹. W tym aspekcie interesujące byłoby stwierdzenie, jak mocno absorbowały

³ *Życiorys ks. Ludwika Ruczki skreślony przez stryjecznego wnuka dra Adama Ruczke*, Rzeszów 1942, mps. Za możliwość zapoznania się z jego niezwykle cenną zawartością dziękuję bardzo serdecznie Pani Annie Kołodrubiec z Oleśnicy.

⁴ H. Dudzińska, *Ksiądz Ludwik Ruczka, proboszcz kolbuszowski – „Ojciec Sybiraków”*, „Rocznik Kolbuszowski”, 1987, nr 2, s. 31-44.

⁵ B. Kumor, s. 595-597.

⁶ M. Micińska, s. XLIII-L.

⁷ W. Mroczi, *Biogramy kolbuszowskich proboszczów z lat 1786-1997*, w: *Parafia kolegiacka Wszystkich Świętych w Kolbuszowej w latach 1510-2010. Studia, szkice i materiały*, red. S. Zych, Kolbuszowa 2010, s. 291-294.

⁸ M. Piórek, *W latach 1772-1945*, w: *Parafia kolegiacka*, s. 112-113.

⁹ K. Haptaś, *Propozycja objęcia probostwa mieleckiego dla ks. Ludwika Ruczki (w 1867 roku). Przyczynek do biografii duchownego*, w: *Parafia kolegiacka*, s. 302-305.

¹⁰ B. Kumor, *Obsada metropolii lwowskiej obrządku łacińskiego w latach 1850-1918*, „Folia Societatis Scientiarum Lublinensis”, 1980, vol. 22, Hum. 2, s. 27. Za zwrócenie uwagi na ten fakt dziękuję bardzo serdecznie ks. dr. Sławomirowi Zychowi.

¹¹ Garść szczegółów o nim podaje inny nekrolog księdza Ludwika Ruczki, cytowany przez H. Dudzińską, w którym mowa jest m.in. o tym, że prawie do końca życia odprawiał on wszystkie msze św. za dusze zmarłych członków Koła Polskiego, zamawiane przez posłów w nim zrzeszonych. H. Dudzińska, s. 43. Ponadto odprawiał on w ich imieniu inne nabożeństwa żałobne, przykładowo dnia 26 marca 1887 r. w Votivkirche w Wiedniu za śp. Józefa Ignacego Kraszewskiego, wy-

go obowiązki poselskie, a tym samym, jak często wyjeżdżał na posiedzenia, opuszczając Kolbuszową¹². Ponadto badań wymaga ją m.in.: działalność duszpasterska księdza, zasługi poczynione dla miasta i parafii oraz zajęcia, którym poświęcał się ks. Ruczka w czasie prywatnym.

Wiadomość o zgonie ks. Ludwika Ruczki podana została w krakowskim dzienniku „Czas” już w dniu 1 grudnia 1896 r.¹³ Kolejne numery tytułu przyniosły dalsze szczegóły, w tym prezentowany poniżej biogram duchownego¹⁴, który zawiera kilka interesujących faktów z jego życia¹⁵. Na uwagę zasługuje m.in. informacja, że był on spokrewniony z Maurycem Mochnackim, krytykiem literackim i muzycznym, działaczem politycznym, historykiem powstania listopadowego i publicystą.

W prezentowanym biogramie zmodernizowana została pisownia dużych liter oraz interpunkcja. Ponadto w kilku wyrazach nie poprawiono występujących błędów ortograficznych względem dzisiaj obowiązujących zasad.

[s. 2] **X. Ludwik Ruczka**

Bolesną wiadomość przyniósł nam dzisiejszy telegram z Kolbuszowy o śmierci ś.p. X. Ruczki, gorliwego kapłana i długoletniego, a wytrawnego parlamentarzysty. X. Ludwik Ruczka, syn urzędnika cłowego, przez matkę z szlacheckiej rodziny Wisłockich spowinowacony z Maurycem Mochnackim¹⁶, przebił się o wła-

---

bitnego polskiego pisarza. „Czas”, 1887, R. 40, nr 71 (z 29 marca), s. 2.

¹² Prawdopodobnie właśnie obowiązki poselskie były przyczyną jego nieobecności, mimo pełnienia funkcji dziekana, a tym samym nie przeprowadzenia wizytacji dziekańskiej dekanatu mieleckiego w 1878 r. K. Haptaś, *Wizytacja dziekańska parafii kolbuszowskiej z 12 lutego 1878 r.*, „Rocznik Kolbuszowski”, 2010, nr 10, s. 75, 77.

¹³ „Czas”, 1896, R. 49, dodatek poranny do nr. 277 (z 1 grudnia), nlbs.

¹⁴ „Czas”, 1896, R. 49, nr 278 (z 2 grudnia), s. 2-3.

¹⁵ Interesujące byłoby dotarcie do jak największej liczby nekrologów ks. Ludwika Ruczki. Ukazałyby one w sposób pełniejszy jego życiorys i zasługi położone na polu posługi duszpasterskiej, działalności poselskiej czy ratowania zesłanych na Sybir powstańców styczniowych.

¹⁶ Maurycy Mochnacki, krytyk literacki i muzyczny, działacz polityczny, historyk powstania listopadowego, publicysta; ur. 13 IX 1803 r. w Bojańcu w obwodzie żółkiewskim, syn Bazylego i Marii z domu Pagowskiej. Zmarł 20 XII 1834 r. w Auxerre we Francji; pochowany został na miejscowym cmentarzu. S. Kieniewicz, *Mochnacki Maurycy*, w: *PSB*, t. 21, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk 1976, s. 502, 506; A. Bednarek, *Mochnacki Maurycy*, w: *Encyklopedia Katolicka*, t. 12, Lublin 2008, kol. 1469.

snych siłach przez szkoły. W Przemyślu wstąpił do seminaryum, w Wiedniu ukończył studia teologiczne. Na żądanie swego biskupa, przyjął obowiązki nauczyciela domowego w zacnym domu ś.p. Karola Kotarskiego¹⁷. Tam młodzieńcem przeżył straszną katastrofę 1846 r., której ofiarą padł Kotarski, znany w całej okolicy jako dobroczyńca ludu. X. Ruczka wraz ze swym elewem wśród tych krwawych dni przeszedł największe niebezpieczeństwa i cudownie prawie ocalał. Później X. Ruczka był katechetą głównej szkoły w Tarnowie, lubiony przez biskupa Wojtarowicza¹⁸, poważany przez obywatelstwo, odznaczany przyjaźnią domu książąt Sanguszków. – Z profesury przeszedł X. Ruczka do właściwego mu zawodu *cura animarum*, przyjąwszy ofiarowane sobie probostwo w Kolbuszowej przez ś.p. Konstantego Ruckiego¹⁹, z którym do śmierci zachował

¹⁷ Karol Kotarski herbu Bończa, syn Józefa i Anny z domu Szczepanowskiej. Dziedzic Olesna, Brzyska, Żelechowa i in. Ożeniony z Kunegundą bar. Konopką, ojciec Marii (wyszła za mąż za Zygmunta hr. Drohojowskiego) i Stanisława. Zamordowany w 1846 r. podczas rabacji chłopskiej. *Rodzina. Herbarz szlachty polskiej*, opr. S. Uruski, przy współudziale A.A. Kosińskiego, wykończony i uzupełniony przez A. Włodarskiego, t. 7, Warszawa 1910, s. 330.

¹⁸ Józef Grzegorz Wojtarowicz, ur. 10 III 1791 r. w Szynwałdzie, syn Wawrzyńca i Salomei z domu Kabaj. Pierwsze nauki pobierał w Tarnowie, tam też ukończył gimnazjum. Studia teologiczne odbył we Lwowie i Wiedniu. Świecenia kapłańskie przyjął 27 VIII 1817 r. w Wiedniu z rąk biskupa M. Steidla. Wikariusz w Jarosławiu, od 1819 r. profesor teologii moralnej w seminarium w Przemyślu. Kanclerz przemyskiej kurii diecezjalnej, honorowy kanonik tamtejszej kapituły katedralnej, prałat scholastyk teże, a następnie jej prepozyt. W latach 1836-1839 oficyał sądu i wikariusz generalny biskupa przemyskiego Michała Tomasza Wincentego Korczyńskiego, a po jego śmierci wikariusz kapitułny. Od 1840 r. biskup tarnowski. W 1850 r. pod naciskiem władz austriackich zrezygnował ze stanowiska. Opuścił Tarnów, rezydował w opactwie cystersów w Mogile, a następnie w Krakowie, gdzie zmarł 31 V 1875 r. Spoczął na cmentarzu Rakowickim, ale w 100. rocznicę śmierci ciało ekshumowano i pochowano w podziemiach tarnowskiej katedry. A. Nowak, t. 1, *Biskupi i kanonicy*, Tarnów 1999, s. 64-65, 67-68.

¹⁹ Konstanty Rucki, z Małej koło Ropczyc, syn Amelii z hr. Dembińskich; ożeniony z Klementyną z Tyszkiewiczów (zm. 1831 r.), siostrą Jerzego Henryka i Wincentego Tomasza z Weryni, ojciec Henryki i Antoniny. Patriota, uczestnik tajnych spisków i działań narodowych; właściciel części Kolbuszowej oraz Machowa koło Tarnobrzega i Małej. Zmarł 17 II 1873 r. w Machowie; pochowany został 21 II 1873 r. na cmentarzu parafialnym w Kolbuszowej. H. Dudzińska, s. 34 (tutaj błędne miejsce – Kolbuszowa – i data śmierci – rok 1878); *Reyowie. Wspomnienia XIX-XX w.*, opr. i wstępem opatrzył J. Skrzypczak, Mielec 2009, s. 112;

wzorowy stosunek łączący plebanię z dwo- [s. 3] rem. Stosunek plebanii do chat wiejskich, proboszcza do wiernych, dozwolił zacnemu kapłanowi rozwinąć całe skarby gorącej wiary, wielkiego miłosierdzia i miłości ludu.

Cześć ogólna, jaką sobie zaskarbił, powołała go na inne pole. Jeden z pierwszych zdobył sobie X. Ruczka przy pierwszych wyborach do Sejmu mandat włościan, a wraz z ś.p. Adamem Potockim²⁰ i X. Morgensternem²¹ zasiadł pomiędzy posłami w siermięgach, starając się na nich wywierać wpływ i kierownictwo [sic! – K.H.]. Gdy Adam Potocki na pierwszym posiedzeniu składał pamiętną deklarację, że pańszczyzna nigdy w Galicyi przywróconą nie będzie – na wzniosłe jego słowa żaden jeszcze włościanin nie odpowiedział, tylko X. Ruczka w imieniu swych wyborców składał wnioskodawcy wyrazy uznania. X. Ruczka, poważany i lubiony przez kolegów sejmowych, wybrany został w roku 1886 do deputacji mającej wręczyć adres Cesarzowi. W Radzie państwa wiedeńskiej zasiadał już z delegacyi Sejmu od roku 1861. Wraz z Zygmuntem

---

Informacje wynotowane z księgi zmarłych wsi Machów, znajdującej się w Urzędzie Stanu Cywilnego w Tarnobrzegu (Lp. 9/1873, k. 33v), za które serdecznie dziękuję Panu mgr. Sławomirowi Stępakowi.

²⁰ Adam Potocki, właściciel dóbr i zakładów przemysłowych, polityk konserwatywny; ur. 24 II 1822 r. w Łańcucie, syn Artura i Zofii z Branickich. Wybrany posłem w pierwszych wyborach do Sejmu Krajowego, w dniu otwarcia obrad zaproponował, aby izba uchwaliła, że „(...) stosunki poddańcze istniejące przed r. 1848 ani teraz, ani na przyszłość powrócić nie mogą, że pańszczyzna i stosunki dominialne raz na zawsze zniesione zostały”. Poseł również następnej kadencji; zmarł 15 VI 1872 r. w Krzeszowicach. S. Kieniewicz, *Potocki Adam*, w: *PSB*, t. 27, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk-Łódź 1983, s. 750, 752-753.

²¹ Stanisław Morgenstern, ur. w 1806 r. w Krakowie, syn Stanisława i Katarzyny, właścicieli dóbr ziemskich z Węgier. Nauki początkowe pobierał w Białej, Myślenicach i Cieszynie; gimnazjum kończył w Podolińcu. Studia odbył we Lwowie, następnie na Węgrzech i Słowacji. Świecenia kapłańskie przyjął w styczniu 1831 r. w Przemyślu. Wikaariusz w Choczni, a następnie w katedrze tarnowskiej, katecheta szkoły żeńskiej w Tarnowie. 8 VI 1835 r. został instalowany na probostwo w Lisiej Górze, ale po wydarzeniach 1846 r. i pobycie w więzieniu, na kategoryczne żądanie władz austriackich przeniesiony na probostwo w Odporyszowie-Żabnie, które objął 31 III 1849 r. Zmarł 18 I 1880 r. w Odporyszowie; pochowany został na miejscowym cmentarzu parafialnym. Był posłem Sejmu Krajowego we Lwowie oraz wiedeńskiej Rady Państwa. A. Nowak, t. 3, Tarnów 2001, s. 222-223; http://www.zabno.diecezja.tarnow.pl/index.php?option=com_content&task=view&id=88&Itemid=47, 29 września 2010 r.

Helcelem²² za zezwoleniem Koła polskiego wstąpił do klubu katolickiego, któremu przewodniczył hr. Belcredi²³. Kiedy po raz pierwszy Rada państwa rozpoczęła wydierać kartę po karcie z konkordatu, znów Ruczka i Helcel przemawiali w Izbie w obronie konkordatu. Prace parlamentarne nie zdołały odciągnąć X. Ruczki od starań i zabiegów bardziej jeszcze odpowiednich, i jego sukni duchownej, i jego chrześcijańskiemu miłosierdziu, a polskiemu patryotyzmowi. Podjął on się olbrzymiego dzieła ułatwienia powrotu wywiezionym na Sybir po roku 1863 poddanym austriackim. Piękna to była karta w życiu X. Ruczki, która mu ogólną wdzięczność zapewniła.

Tutaj zbierał składki, wywiadywał się o wygnańcach, pośredniczył w stosunkach z rodzinami, tam znów szukał dróg, protekcyi i wpływów, aby wyjednać i przyspieszyć powrót. Znajomości związane w klubie katolickim były mu tu niezmiernie pomocne. Zaczny br. Maysenbug²⁴, podówczas sekretarz stanu, był jedną z głównych sprężyn. Korespondencye szły atoli drogą urzędową przez ministerjum spraw zagranicznych, ambasadę austriacką w Petersburgu do p. Wałujewa²⁵. Lat kilka usilnych zachodów potrzeba było, aby wyzwolić z wygnania kilkuset nieszczęśliwych. Lecz jeśli jedynie mógł wyjednać uwolnienie dla tych, którzy mieli poddaństwo austriackie, to zbierał pieniężne składki, przysyłał książki, ubrania dla chorych w szpitalu pod Uralem, dla Litwi-

²² Antoni Zygmunt Helcel, prawnik, historyk, polityk i publicysta; ur. 2 XI 1808 r. w Krakowie, syn Antoniego i Józefy z Sonntagów. 4 IV 1861 r. wybrany został posłem na Sejm Galicyjski. 26 IV 1861 r. został posłem do austriackiej Rady Państwa; 2 VI tego samego roku wygłosił na jej posiedzeniu mowę w obronie konkordatu. Oba mandaty poselskie złożył, ze względu na zły stan zdrowia, 4 XI 1861 r. Zmarł 31 III 1870 r. w Krakowie. Z. Jabłoński, *Helcel Antoni Zygmunt*, w: *PSB*, t. 9, Wrocław-Warszawa-Kraków 1960-1961, s. 354, 356.

²³ Belcredi Richard Graf, austriacki polityk; ur. 12 II 1823 r. w Ingrowitz. Ostatni premier rządu Cesarstwa Austriackiego w okresie od 27 VII 1865 r. do 7 II 1867 r. Zmarł 2 XII 1902 r. w Gmunden. http://pl.wikipedia.org/wiki/Richard_Belcredi, 23 października 2010 r.

²⁴ Maysenbug, sekretarz stanu w okresie działań ks. Ruczki mających na celu ratowanie Galicjan zesłanych po powstaniu styczniowym na Sybir.

²⁵ Wałujew Piotr Aleksandrowicz, polityk rosyjski; ur. 4 X 1815 r. w Caricyno pod Moskwą. W latach 1853-1858 gubernator Kurlandii, od 1858 r. do 1861 r. dyrektor departamentu w Ministerstwie Skarbu Państwa, w latach 1861-1868 minister spraw wewnętrznych, od 1872 r. do 1879 r. minister Skarbu Państwa; w latach 1879-1881 przewodniczący Komitetu Ministrów Imperium Rosyjskiego. Zmarł 8 II 1890 r. w Sankt Petersburgu. http://pl.wikipedia.org/wiki/Piotr_Wa%C5%82ujew, 28 października 2010 r.

nów internowanych w Warszawie. Związany bliższym stosunkiem z klubem katolickiego z hr. Belcredim, gdy ten objął ministerstwo, wręczył mu pamiętny memoriał Z.A. Helcla, który pod ówczas już zeszedł z areny politycznej przykuty chorobą do łóża, i długą o stosunkach kraju, o amnesty dla więźniów polskich z szefem gabinetu miał rozmowę.

Po zaprowadzeniu bezpośrednich wyborów ziemianie rzeszowscy znów go wysłali do Rady państwa. Wznowiła się kampania konfesyjna w znanych projektach o mieszanych małżeństwach, ślubach cywilnych z „konieczności” i t.p. X. Ruczka znów nie zaniedbał obowiązku kapłana posła, obrony interesów Kościoła.

W Sejmie i w Kole polskim siedł X. Ruczka zgodnie z partią konserwatywną i przestrzegał sumiennie oraz bronił zawsze gorliwie interesów i praw Kościoła i duchowieństwa. Ostatnie lata parlamentarnej działalności X. Ruczki znane są czytelnikom. W ostatniej kadencji zasiadał w Izbie poselskiej z wyboru z kurii gmin wiejskich okręgu wyborczego Ropczyce – Mielec – Tarnobrzeg. Mamy nadzieję, że dzisiejsze nasze pod wrażeniem pierwszej chwili spisane szczegóły o życiu i pracach X. Ruczki uzupełni ktoś znający zbliska charakter, poglądy i wytrwałą działalność dla dobra Kościoła i sprawy publicznej tego męża, którego obok cnót kapłańskich odznaczała gorąca miłość kraju i narodu.